

Juridisk och moralisk dom

Hovrätten har nedsatt domen i Haijbymålet från åtta till sex års straffarbete. I sin formulering visar domstolens utslag en tydlig benägenhet att lätt gå förbi andra ting än dem som kan brukas mot den åtalade. Det sågs bland annat att omständigheterna vid utpressningen varit synnerligen försvärande "på grund av det hänsynslösa sätt varpå Haijby gått till väga för att tillgodose sina egna intressen, med äventyrande av andra intressen av högt värde, i hägnen av vilka han tydligen bedömt risken för åtal för utpressning som obefintlig". För ett par veckor sedan fick vi höra att en inrikesminister har mindre skäl att deklarerat korrekt än vanliga människor, nu meddelar en domstol oss att brott mot en kung är speciellt graverande; vi minns dock att likhet inför lagen hör till rättsens självklara grundsatsar.

Den juridiska domen över Haijby är inte den enda som måste fällas. Det är en stor förtjänst av hovrätten att den genom en betydande offentlighet givit officiell bekräftelse på många av de uppgifter som veterligen är sanna, men som på grund av regeringens mörkläggningspolitik inte blivit av myndigheterna själva publicerade. Dessa uppgifter leder till moraliska domar, fälda av var och en som håller på de mest elementära rättsprinciper.

Nästan ofattliga ting har här förekommit. Utgångspunkten för det hela är den förutvarande monarkens enligt då gällande lag brottsliga förbindelse med Haijby; för denne kung synes det helt naturligt ha framstått som en nödvändighet eller kanske som en plikt att hjälpa Haijby. Om den nuvarande kungens förhållande till affären vet man praktiskt taget ingenting, då undersökningarna gjort halt vid honom; det är möjligt att han stått eller ställt sig helt utanför, och i varje fall måste hans utomordentligt ömtåliga ställning påkalla varsamhet i kritiken. Regeringen har varit inblandad, men på ett sent stadium; äckligt är att tänka sig en grupp ministrar som diskuterar huruvida utpressaren bör betalas eller åtalas, klandervärd är viljan att göra saken till en statshemlighet genom sekretessen kring justitiekanslerns utredning förra varen.

Dessa saker är dock inte de värsta. En rad av rikets högsta ämbetsmän — två riksmarskalkar, en överståthållare, en kriminalchef i huvudstaden — har varit intimt inblandade i

affären genom tvivelaktiga, olämpliga eller lagstridiga åtgärder. Förra överståthållaren Nothin har mottagit ett av Haijby avgivet intyg om att någon förbindelse med kungen inte förelegat; detta intyg, som både Haijby och Nothin visste vara falskt, avgavs under sådana förhållanden att det kunde betraktas som en ersättning för att Haijby utsläpptes från sinnessjukhus och fick pengar till vistelse utomlands. Några år senare förmäddes Haijby att söka sig in på sinnessjukhus, varvid avsikten synes ha varit att skrämra och kompromettera. Hr Nothin, känd som f. d. "stark man" och utan tvivel chef för generalstaben i fälttaget mot Haijby, har sedermera mottagit uttryck för regeringens stora förtroende. Stockholms kriminalchef — som skyller på Nothin, liksom Nothin skyller på honom — har varit förbindelsemannen med Haijby, inköpt hans skandalsbok, mottagit dyrbara gåvor av honom, umgåtts som vän med honom — han är fortfarande kriminalchef i landets huvudstad. Detta är vad som klart kommit fram; bakom det avslöjade måste varje människa misstänka andra påtryckningar, intriger och övergrepp.

En rad tidningar har genom sin öppenhet drivit fram de uppgifter, de låt vara ofullständiga uppgifter som nu föreligger. Varför har man gjort det, frågas det på några håll! Av sensationslystnad, av önskan att skada monarkin, av begär att sälja lösnummer? Nej, förvisso inte: man har känt olust

som i ett smutsigt rum, varje gång det varit nödvändigt att skriva i denna sak. Men det har varit nödvändigt. Det får dock inte bli så att inför hov och hovlakejer den svenska rättvisan sätts ur funktion. Det finns tillfällen då tystnad blir delaktighet i en samman-svärjning.

De galonerade betjänter som komprometterat oss genom sitt fjäsk, sin subalterna beredvilighet, sin kräkaktighet kan tyckas ha lyckats. Så är det inte. Den öppna debatten i frågan har givit denna typ av herrar en varning som de inte glömmet. Det går inte att fortsätta i denna genre; man blamerar sig själv, man blamerar den rojalism som skall tjäna som ursäkt och förgyllning. Föraktet är en dom som känns, även om detta förakt döjls bakom bugningarna och den konventionella kurtisen av rang och utmärkelser.

I England, Amerika eller Frankrike vore det otänkbart med tystnad i parlamentet kring frågor som dessa. Den svenska riksdagen har förlorat en hel del genom att den hållit tyst, genom att den som så ofta, då partivinsterna inte vinkar och då det undersåttliga är det mest ofarliga, ersatt de öppna frågorna och det öppna klandret med viskningar i korridorerna. Detsamma gäller en icke ringa del av den svenska pressen som trots att ynkligheten kan camoufleras genom ord om återhållsamhet, statsintresse och diskretion.

Dess bättre finns inom alla folkgrupper en reaktion, ärlig, stark och fast, mot vad som här skett. Myndigheterna över-skattar slöheten och litat alltför mycket på en föraktlig dvala. De bör ha klart för sig att det får vara slut med detta ocker på den välslinnade likgiltigheten.